

ПЛАН

**ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА
ЗА ПОДКРЕПА НА
ИНТЕГРАЦИОННИТЕ ПОЛИТИКИ
2018 – 2020**

1. Въведение

Планът за действие на община Елена определя и планира задачите и усилията на местната власт, НПО и общността, към проблемите на маргинализираните групи в общината. Той е неразделна част от Областната стратегия за интегриране на ромите на територията на област Велико Търново и се основава на приоритетите и насоките на държавната политика в тази сфера.

Планът за действие ще се изпълнява през 2018 г. - 2020 г., който период обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа чрез използването на инструментите на ЕС.

Настоящият план за действие има за цел да анализира и идентифицира предпоставките и да планира дейностите, в изпълнение на интеграционната политика, насочена към българските граждани от ромски произход и други уязвими групи, живеещи в сходна ситуация. Акцент в плана за действие е постигането на баланс между дейностите по социалното включване и дейностите, гарантиращи устойчиво развитие на общността, като основна част заемат дейностите по интеграцията на ромското население.

Изпълнението му е насочено към:

- Подобряване адаптивността и качеството на живот на целевите групи, нуждаещи се от социална подкрепа;
- Преодоляване на изолацията и интегрирането в обществото на хората от маргинализираните групи;
- Мотивиране и стимулиране на хората в риск да се справят с проблеми си;
- Активизиране на гражданското общество за толерантност, съпричастност и социалност към хората в неравностойно положение.

Реализирането на общинската политика в приоритетните направления е непрекъснат процес, но също и инструмент за единодействие на местните инициативи с държавните изисквания със цел е да се подобри благосъстоянието на маргинализираните групи.

Планът за действие е разработен като отворен документ, който може да се актуализира, допълва и променя при необходимост.

В актуализирането на Плана за действие участваха представители на различни институции община Елена, Дирекция „Бюро по турда” - филиал Елена, Дирекция „Социално подпомагане” – Елена, РПУ – Елена, лични лекари, Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе”.

2. Актуално състояние на ромската общност в общината.

Населението на община Елена по данни от последното преброяване на населението и жилищния фонд към 01.02.2011 г. в община Елена е 9 434 души от които мъже – 4 598 и жени – 4 836.

Таблица 1

№	Населено място	Общо население	до 14 г.	15-19 г.	20-64 г.	над 65 г.
1	гр. Елена	5 604	651	285	3 509	1 159
2	с. Константи	1 022	185	98	584	155
3	с. Майско	783	235	69	423	56
4	с. Беброво	234	33	11	143	47
5	с. Каменари	231	37	10	146	38
6	с. Палици	158	23	9	69	57
7	с. Илаков рът	134	22	23	60	29
8	с. Чакали	89	4	2	39	40
9	с. Буйновци	68	5	0	31	32
10	С. Дрента	59	1	0	21	37

*По данни на НСИ – 2011 г.

Населените места на територията на общината са 124, но голяма част от тях са с население под 50 души, а други са обезлюдени или заличени.

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите остават третата по големина етническа група в България. На територията на Област Велико Търново като роми са се самоопределили 3875 души.

Както посочва Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите „Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава като „роми” или „цигани” да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяването лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.“ Посоченото важи и за община Елена, като голяма част от населението, определяно от околните като „роми“, се самоопределя като турци, българи и други или не се самоопределят.

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., етническата структура за община Елена е следната:

Таблица 2

Община Елена	В т.ч.отговорили	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределят
9 434	8770	6753	1339	574	26	78

Вероизповедание: По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., 5 501 лица са посочили източноправославно християнско вероизповедание, 1356 лица отговорили, че изповядват

исляма, католическо вероизповедание - 19 лица, протестанството изповядват 36, а 706 лица не се самоопределят по вероизповедание и 214 са отговорили, че нямат такава.

В последните десетилетия, в следствие на икономическите промени, и не на последно място под влиянието на икономическата криза след 2008 г. ромите са в неизгодно положение на пазара на труда. Голяма част от ромите са дълготрайно безработни, други не са регистрирани в Бюрата по труда. Много от ромите периодично или трайно мигрират в страните от Западна Европа с цел търсене на работа.

На фона на застаряващото население като цяло, се очертават проблемите с ранните бракове и високата раждаемост на ромски деца, в семейства с недостатъчни възможности за отглеждане на дете и родителски практики, препятстващи социализирането на децата в по-късна възраст. Такива са: ниска или липсваща хигиенна култура, невладееенето и неупотребата на български език в младите ромски семейства, проблеми, придружени от безработица и изолация.

3. Образование

Община Елена има добре развита образователна структура. В Общината има 5 учебни заведения - СУ „Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополски” – гр. Елена, ОУ „Отец Паисий” – с. Константин, ОУ „Отец Паисий” – с. Майско, ОУ „Христо Ботев” – с. Беброво.

На територията на общината има също и 5 детски градини – ЦДГ „Радост” гр. Елена, ЦДГ „Приказен свят” с. Майско, ЦДГ „Щастливо детство” с. Константин, ЦДГ „Вяра, Надежда и Любов” с. Беброво, ЦДГ „Мир” с. Каменари.

Три от училищата – СУ „Иван Николов Момчилов” – гр. Елена, НУ „Иларион Макариополски” – гр. Елена и ОУ „Христо Ботев” – с. Беброво са средишни, като последното е и защитено.

В СУ „Иван Николов Момчилов” през учебната 2017 – 2018 г. се обучават 483 ученика, в паралелки от първи до дванадесети клас. В сравнение с предишни години се наблюдава тенденция към спад броя на завършващите ученици. Това от една страна се дължи на желанието на учениците да изучават нови специалности, не предлагащи се за изучаване в училището, а от друга се наблюдава тенденция към намаляване броя на учениците, постъпващи в първи клас главно поради намаляване на раждаемостта.

В горният курс учениците се обучават в специалности „Горско и ловно стопанство” и „Ресторантьорство“, както и паралелка с хуманитарна насоченост. За учениците от другите населени места, които продължават средното си образование, училището предлага и седмичен пансион.

В НУ „Иларион Макариополски” – гр. Елена през учебната 2017 – 2018 г. се обучават 86 деца в общо 4 паралелки. В четирите ОУ по селата през настоящата учебна година се обучават съответно: с. Беброво – 37 ученика, с. Константин – 55 деца и с. Майско – 161 деца.

През 2010 – 2012 г. в СОУ „Иван Момчилов” – гр. Елена и ОУ „Отец Паисий” – с. Майско в партньорство с НПО „Амалипе”, бе реализиран проект „Да изразим себе си чрез танците”. В проекта общо от двете училища са участвали 28 деца. Проекта бе пилотен за

двете училища. След приключване на проекта и към момента продължават част от дейностите да се изпълняват.

Друг проект, който бе реализиран е Проект BG051PO 001-4.1.03-0349 „Пътят на единението в Еленско” с бенефициент Община Елена с партньори: Основно училище „Отец Паисий” с.Майско, Основно училище „Отец Паисий” с. Константин, Целодневна детска градина с.Майско, Целодневна детска градина „Щастливо детство” с. Константин, Сдружение „Експертна подкрепа”. Изборът на училищата и детските заведения е продиктуван от факта, че селата Майско и Константин са с най-голямо население, както и голям относителен дял на представителите на етническите малцинства. Това води до наличието на специфични образователни потребности на децата и учениците. Към момента, се наблюдават тревожни тенденции, свързани с отпадането на деца от образователната система и липса на мотивация за посещаване на училище, най-силно изразени в тези две села. Основната цел на проекта е подобряване достъпа до образование и насърчаване на активното участие в образователния процес на деца и ученици от етническите малцинства на територията на Община Елена и повишаване на социалната им интеграция. Целеви групи по проекта са деца и ученици от етнически малцинства в партньорските учебни заведения, учители, работещи с деца и ученици от етнически малцинства, родители.

Сред основните проблеми, с които се сблъскват ромите в областта на образованието са:

- Ранното отпадане от училище: част от ромските деца напускат училище без да са завършили 8 клас, а други (особено живеещите в селата) не продължават образование в гимназиална степен;
- В училищата с преобладаващ брой ученици, за които българският език не е майчин, сериозен проблем е недоброто владение на български език към момента на постъпване в първи клас.

Анализът на етническата структура в двете училища и детски градини с голям относителен дял на представителите на етническите малцинства, както и сходството в идентифицираните проблеми, водят до формулиране на следните основни потребности:

- повишаване знанията на децата и учениците в селата Майско и Константин по български език;
- повишаване мотивацията на децата и учениците в селата Майско и Константин за включване и активно участие в образователния процес;
- въвеждане на СИП и извънкласни дейности за превенция на отпадането от училище на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение. През годините практиката на СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“, която стартира от община Велико Търново и понастоящем се прилага в цялата страна, се оказва особено ефективна за привличане и задържане на ромските деца в училище. В община Елена СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“ се прилага в 2 училища - СОУ "Иван Момчилов", гр. Елена и ОУ "Отец Паисий" с. Майско;

- ограмотяване на възрастни малограмотни и неграмотни български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение;
- работа с родители на български граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение - провеждане на родителски срещи, консултации, включване в училищни настоятелства, индивидуално посещение на родителите в училище при възникнал проблем, и включване в екипи и групи за формиране на ефикасно сътрудничество и подобряване на комуникацията за постигане на обща цел, разрешаване на проблеми или проблемни ситуации. Необходимо е във всички училища, в които се обучават деца от малцинствата техни родители да участват в Родителски клуб или в Училищното настоятелство;
- обучение на учители и директори в мултикултурна среда - всички директори на училища, детски градини, учители от училища периодично да преминават през обучения за работа в мултикултурна среда.

За задоволяване на първата потребност е необходимо не само предоставянето на допълнителни занимания по български език, но и провеждането на обучение по иновативен начин, съобразен със съвременните учебни методи за работа в мулти-етническа среда. За целта е необходимо повишаване квалификацията на учителите в детските градини и училищата, така че да се осигури по-ефективна комуникация и общуване, включително чрез интерактивни и билингвални методи, с цел елиминиране на езиковите бариери и по-лесно представяне, съответно, усвояване на учебния материал. Втората потребност от повишаване мотивацията за активно участие в образователния процес също зависи от ефективността на общуване с преподавателите и възможността за по-лесно усвояване на материала, което се постига чрез осъвременяване на учебните методики, съобразно специфичната мулти-етническа среда. В допълнение, от изключителна важност е предоставянето на възможности за личностно развитие и изява на талантите на децата/учениците – организиране на извънкласни занимания и кръжоци, които спомагат за приобщаване към училищния живот и развитие на чувство за принадлежност.

В петте детски градини в общината за учебната 2017 – 2018 г. са записани общо 223 деца. В подготвителните групи подлежащи на задължително обучение 5 и 6 годишни за цялата община са 121 деца. В община Елена за учебната година се изпълнява проект „Готови за училище 2017 -2018” с източник на финансиране Фондация „Тръст за социална алтернатива“ (ТСА), с подкрепата на Фондация „Америка за България“ в сътрудничество със Световната банка. Водеща организация е Фонд за превенция на престъпността – ИГА е партньор по проекта, съвместно с други 22 НПО за изпълнение на дейностите на местно ниво. Проектът цели подобряване на обхвата и посещаемостта в детски градини на деца от уязвими общности. По проекта се покриват такси за детска градина, осигурява се допълнително стимулиране въз основа на редовно посещение на детската градина и се предвижда подобрен достъп до информация за семейства от уязвими общности с деца от 3 до 6-годишна възраст. В проекта са включени общо 5 деца – 1 от с. Майско и 4 от с. Константин.

Други проблеми в областта на образованието.

Сред останалите важни предизвикателства, посочени в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите, актуални за Община Елена са:

- Повишаване на качеството на образование в детските градини и училища, посещавани предимно от ромски деца и деца от уязвими групи.
- Въвеждане на интеркултурно образование и обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и в училищата чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.
- Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението, и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.
- Приобщаване и приемане на родителите - роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.
- Неосъзната необходимост от образование, от страна на родителите: през последните години е налице постепенно преодоляване на този проблем и превръщане на образованието в ценност за повечето родители;
- Все още е сериозна проблема (особено в селата) с учениците, които завършвайки основно образование не продължават в гимназиална степен. Една от причините за това са разходите за пътуване до гр. Елена, които са непосилни за по-бедните семейства. Запазени патриархални обичаи като ранните бракове са друга причина, която спъва образованието на ромските момичета в гимназиална степен.

4. Здравеопазване

Болницата в град Елена е една от първите създадени в Княжество България след освобождението. Открита е през 1880 година. В нея са работили редица известни лекари, като д-р Димитър Моллов, д-р Николай Минков, д-р Сава Мирков. Първоначално болницата е разполагала 40 легла. През 1911 е построена първата специално предназначена за целта болнична сграда, намираща се в сегашния район на болницата. През следващите години след построяването на втория етаж на стационара се формират четирите основни отделения на болницата – вътрешно, детско, хирургично и акушеро – гинекологично.

През 1992 година е открита най-новата сграда на три етажа, в която са преместени детско и АГО, кухнята пералнята, отделението по образна диагностика, клинична лаборатория и АСБ. През 1997 година се извършва и основен ремонт на старата сграда на стационара в която се намират ВО и ХО.

В еленската болница през 2006 г. пациентите са се лекували по 68 на брой клинични пътеки. В същото време в болничното заведение са се предлагали и 12 на брой високо специализирани дейности. Със всяка следващата година клиничните пътеки стават все по малко на брой като през 2010 г. са 10 бр., 2011 г. са 7 бр. а през 2012 само 3 клинични пътеки.

Към настоящият момент болницата е с преустановена дейност със Заповед на Министерството на здравеопазването.

На територията на общината са регистрирани 5 общопрактикуващи лекари, които имат сключени договори с Регионалната Здравно-осигурителна каса – Велико Търново и 5 практики с лекари по дентална медицина. Всички те са крайно недостатъчни и не са в състояние да осигуряват ефективно доболнично здравно обслужване, особено в по-малките населени места. Здравеопазването в ромската общност е комплексен проблем. Наблюдават се следните тенденции: по отношение на бременността – бременните жени се картотекират непосредствено преди раждане, не посещават редовно женска консултация и с това попадат в рискови групи бременности. Като цяло бременностите са много ранни и се наблюдават бракове по съребрена / роднинска/ линия, което предполага раждането на дете с увреждания. Част от ромското население е неосигурено или с прекъснати здравно-осигурителни права. Няма навици за посещение при стоматолог, нито тенденция за водене на децата при дентален лекар.

„Медицински център I- Елена” ЕООД е лечебно заведение за оказване на специализирана медицинска доболнична помощ”

В състава на центъра работят лекари със специалности: хирургия, акушерство и гинекология, дерматология, неврология, уши, нос и гърло, офталмология. Медицинският център работи по договор с НЗОК, както и извършва платени прегледи.

Спешният център съществува от 01.01.1996 г. и към момента се обслужва от 5-ма доктори и 5-ма фелдшери. На разположение е и една единствена линейка за цялата община, което е крайно недостатъчно.

"Хоспис-Елена" ООД е заведение за палиативни грижи на тежко болни хора. Той се намира в бившето хирургично отделение на общинската болница "Д-р Димитър Моллов-Елена" ЕООД". Заведението е създадено по проект на ЕС по програма ФАР. В него има обособени 12 стаи и предлага места за 25 болни. Персоналът на социалното заведение се състои от 15 души – наблюдаващ лекар, рехабилитатор, сестри, санитарни-болногледачи, персонал по поддръжката и счетоводител. Липсата на болнична помощ е сериозна предпоставка за задълбочаване на здравните проблеми и силно ограничава достъпа и на населението от ромски произход, защото най-близката болница е на разстояние от 40 до 70 км. в зависимост от населеното място.

За 2017 г. за общината бяха отпуснати две бройки здравни медиатори. Същите работиха основно върху повишаване на здравната култура на ромите, провеждане на задължителни имунизации, превенция на ранната бременност при девойките.

5. Инфраструктура

Ромското население на територията на община Елена е концентрирано в няколко населени места, намиращи се в източната част на общината (с. Майско, с. Константин, с. Каменари, с. Беброво и с. Палици). В с. Майско преобладаващо е населението от ромски произход, а в с. Константин то е с дял приблизително 30%. В останалите споменати по-горе населени места този дял е по-малък. Отделни ромски семейства живеят в гр. Елена, както и в други населени места от общината. Част от ромските семейства живеят в собствени жилища, но има и много, които обитават наети жилищни имоти, предимно частни. Общината не разполага с достатъчно общински жилищни имоти за задоволяване на потребностите на ромските семейства, а в гореспоменатите населени места изобщо

няма общински жилища. Единици са семействата, които живеят в крайно лоши жилищни условия, някои от тях обитават фургони, в които няма нито течаша вода, нито канализация. Това са предимно така наречените „дървари“, наети като сезонни работници в дърводобива през летно-есения сезон.

Изготвена и процедурирана е кадастрална карта за кв. „Кантона“ в с. Майско, в който живеят ромски семейства с много нисък социален статус. В същия квартал през 2008 г. е частично реализиран проект за изграждане на водоснабдяване и канализация, финансиран по „План за действие 2007“ към Националната програма за подобряване жилищните условия на ромите в Република България. Изградена е водопроводна и канализационна мрежа, но същите не са въведени в експлоатация. Водопроводната мрежа не е свързана с основното водозахранване на селото, няма и пречиствателна станция за отпадните води, поради което няма и възможност за заустване на канализационния колектор.

Селата Майско и Константин имат актуални кадастрални и регулационни планове. При осигуряване на финансиране за изграждане на жилища за ромското население, има възможност за включване на нови територии в строителните граници на двете населени места, в които да бъдат обособени урегулирани поземлени имоти за жилищно строителство.

През 2017 г. беше цялостно преасфалтирана улица „Кантона“ в с. Майско, през 2018 г. ще бъде извършен и ремонт на ул. „Трета“ в същото село. Ще бъде извършен ремонт и на улици в с. Константин.

6. Заетост и безработица.

Регистрираните безработни лица, самоопределили се като „роми“ към 31.12.2017 г. са както следва:

Показатели	За община Елена	в т.ч. самоопределили се като роми
1. Брой безработни лица	443	18
2. Дял на безработните роми спрямо общият брой безработни лица /в %/	4,06 %	
3. Безработни младежи от 24 до 29 г.	118	
В т. ч. жени	70	
С работническа професия	20	
специалисти	28	
4. Безработни лица с намалена работоспособност	15	
5. Включени в заетост по мерки, програми, проекти и схеми по ОП РЧР и временна заетост за 2017 г.	58	3

В условията на ограничено предлагане на работа и в резултат на кризата, безработни младежи до 29 г., безработни над 50 г. възраст, безработни с ниско образование и без квалификация са сред най-засегнатите.

Осигуряването на възможности за включване в различни форми на обучение и заетост, съобразени със спецификата на всяка от посочените групи е един от приоритетите в дейността на Дирекция „Бюро по труда” – В. Търново, в т.ч. и на филиал Елена, за повишаване на пригодността за заетост на лицата от най-уязвимите групи, интегрирането им на пазара на труда и за намаляване на риска от социално изключване.

Реализацията на политиката по насърчаване на заетостта на безработните от уязвимите групи се осъществява по няколко направления:

1. Ограничаване на продължителната безработица:

- Национална програма „От социални помощи към осигуряване на заетост”
- Национална програма „Асистенти на хора с увреждания”
- Мерки по ЗНЗ за насърчаване на работодателите да наемат продължително безработни лица.

2. Борба с младежката безработица:

- Програма „Старт на кариерата”;
- Програма „Шанс за работа”;
- Мерки по ЗНЗ за насърчаване на работодателите да наемат безработни младежи до 29 г.

3. Насърчаване на заетостта на хора от уязвимите групи:

- Национална програма „Активиране на неактивни лица”;
- Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания;
- Мерки по ЗНЗ за насърчаване на работодателите да наемат лица с трайно намалена работоспособност, самотни майки и/или майки с деца до 3 г. възраст, от 3 до 5 годишна възраст.

4. Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”:

- схема „Развитие” – обучение и наемане на работа по придобитата професионална квалификация;
- схема „Подкрепа за заетост” – обучение на работното място по ключова компетентност и осигуряване на субсидирана заетост при работодател, с фокус трайно безработни и безработни с ниска професионална квалификация и недостиг на умения, безработни с ниско образование и безработни от етническите малцинства.

- схема „Ново работно място” – на работодателите се осигуряват подкрепа за инвестиционни разходи и разходите за труд, свързани със създаването на нови работни места за млади безработни до 29 годишна възраст.
- Схема „Първа работа” – на работодателя се предоставя възможност да наеме младежи до 29 години, които са придобили нови знания и умения, чрез обучение срещу ваучери.

Мерките и програмите приоритетно ще бъдат насочвани към лицата от най-маргинализираните групи, които като цяло се нуждаят от по-продължителна подкрепа. В допълнение към сега определените целеви групи повечето мерки ще бъдат насочени към ромите, лицата с по-ниски степени на увреждания, лицата над 50 години с ниско образование и квалификация, неактивните, обезкуражените. Ще продължи използването на активни мерки на пазара на труда като инструмент за повишаване на конкурентоспособността на хората от уязвимите групи.

Основни изводи:

- Голям е дялът на нерегистрираните безработни;
- По-висок е дялът на безработните сред жените;
- Наблюдава се тенденция за увеличаване дялът на регистрираните трайно безработни лица;
- Висок е процентът на ниско образованите, което е сериозна пречка при осигуряването на работа;
- Липсва сериозна заинтересованост от страна на работодателите за наемане на безработни лица, регистрирани на трудовата борса;

2. Култура и медии

Град Елена е утвърден общински културен център, разполагащ с читалище, исторически музей „Музей на Възраждането с 5 експозиции, музей по палеонтология, библиотека. На територията на общината съществуват общо 17 читалища. От селата, в които живеят по-значителен брой роми, читалище няма единствено в с. Майско, където ромското население е силно преобладаващо. Този проблем е поставян нееднократно по време на срещи с общинското ръководство с местното население, но изграждането на ново читалище е задача, която изисква ресурс от дейности и кадри в самото село. В селото няма подходяща сграда, която да може да бъде преустроена за читалище. Наличен е общински терен, който от преди повече от 25 години е с предназначение „За читалище“, но мероприятиято не е започнало. На територията на община Елена няма регистрирани неправителствени организации, работещи в сферата на ромската интеграция, нито техни представителства.

През последните години информираността на жителите на общината е все по-голяма, благодарение на използването на интернет. Над 50 години в община Елена се издава вестник „Еленска трибуна”, който е наследник на вестник „Еленска защита”.

Културно-историческото наследство и съвременния облик на различните изкуства на територията на общината следва да се използват като изключителен потенциал за

развитие на туристическия отрасъл и обслужващите го сектори. Чрез дългосрочна стратегия могат да бъдат набелязани конкретни мерки за активен маркетинг на дестинацията и развитие на цялостната туристическа инфраструктура.